

DANMARK I DEN GLOBALE ØKONOMI
SEKRETARIATET FOR MINISTERUDVALGET

Prins Jørgens Gård 11, 1218 København K
Telefon 33 92 33 00 - Fax 33 11 16 65

BILAG 6

Bilag om kvalitetsstyring af universiteternes uddannelser¹

Det danske kvalitetssikringsystem

De danske universitetsuddannelser er omfattet af et system, der skal kontrollere og udvikle uddannelsernes kvalitet. Kvalitetssikringssystemet består af tre elementer:

- Universiteternes interne evaluering af uddannelse og undervisning
- Danmarks Evalueringsinstituts eksterne evalueringer
- Ekstern censur ved eksamener (Censorinstitutionen)

Grundlaget for systemet er universitetsloven og de heraf følgende centralt fastsatte regler for universitetsuddannelse. Ifølge universitetsloven skal videnskabsministeren godkende alle nye universitetsuddannelser. Endvidere skal videnskabsministeren fastsætte generelle regler for uddannelser, som udbydes med taxamertilskud, herunder regler om kvalitet og censur. Nye regler om kvalitet og censur er endnu ikke udmøntet, men det forventes, at ministeren vil udstede regler herom inden udgangen af 2005.

I det følgende beskrives den ministerielle godkendelse af nye uddannelser og kvalitetssikringssystemets tre elementer. Herefter præsenteres hovedresultaterne i et udvalg af eksterne evalueringer af universiteternes uddannelser.

Ministeriets godkendelse

Videnskabsministeren godkender universiteternes uddannelsesudbud. Ministeren kan tilbagekalde en uddannelse, hvis den ikke længere lever op til gældende krav til forskningsbaseret uddannelse.

I ministerens godkendelse af en ny uddannelse indgår:

- Legalitetskontrol
- Samfundets behov
- Taxameterindplacering

Legalitetskontrollen skal sikre, at uddannelsen opfylder de centralt fastsatte rammer for den pågældende uddannelse, herunder f.eks. regler om adgangskrav og eksamen. Ministeriet vurderer endvidere overordnet samfundets behov i den forstand, at en ny uddannelse skal give de studerende nye kompetencer eller kombinationer af kompetencer, som er efterspurgt på det danske arbejdsmarked, og som ikke allerede er dækket af en eksisterende uddannelse. Endelig foretager ministeriet en placering af uddannelsen i taxametersystemet.

¹ Dette bilag er udarbejdet af Sekretariatet for ministerudvalget for Danmark i den globale økonomi. Bilaget er sendt til Globaliseringsrådet som faktuel baggrund for rådets drøftelser. Globaliseringsrådet kan ikke tages til indtægt for bilaget.

Det er et krav, at uddannelserne tager udgangspunkt i et bæredygtigt forskningsmiljø, og at undervisningen er forskningsbaseret. Ved ansættelse af videnskabeligt personale nedsætter rektor et bedømmelsesudvalg eller udpeger en eller flere sagkyndige personer, som tager stilling til, om ansøgerne besidder de faglige kvalifikationer inden for forskning, undervisning, formidling mv., som stillingen kræver.

Når ministeriet har godkendt, at et universitet kan udbyde en uddannelse, har universitetet pligt til løbende at sikre kvalitetsudviklingen, herunder at uddannelsen fortsat har høj kvalitet og er relevant for arbejdsmarkedet, og eventuelt foretage nødvendige tilpasninger af kvalitet og relevans.

Universiteternes interne evaluering af uddannelse og undervisning

Universitetsloven fra 2003 skærpede og præciserede universiteternes pligt til at iværksætte undervisnings-, uddannelses- og turnusevalueringer. Instituttlederen har pligt til at følge op herpå, og studienævnet skal overvåge, at det sker. Evalueringer og planer for opfølgning skal fremgå af universitetets udviklingskontrakter.

Universiteterne gennemfører således en omfattende intern evalueringsaktivitet. Det er bl.a. dokumenteret i Danmarks Evalueringsinstituts auditeringer af Danmark Tekniske Universitet og Københavns Universitet i 2004. Auditeringer undersøger og vurderer styrker og svagheder ved det nuværende kvalitetsarbejde og giver anbefalinger til udvikling af kvalitetssystemet.

Det gik igen i konklusionerne fra begge auditeringer, at kvalitetsudvikling i form af evalueringer af forskning og undervisning ganske vist finder sted i vid udstrækning, men at det har en decentral, usystematisk karakter.

Danmarks Evalueringsinstituts eksterne evalueringer

Tværgående evalueringer af samme eller beslægtede uddannelser på flere universiteter kaldes i Danmark turnusevalueringer. De gennemføres siden 2000 af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) og tidligere Evalueringscenteret, der påbegyndte sine aktiviteter i 1992. Turnusevalueringer skal gennemføres af en ekstern organisation med brug af internationalt anerkendte principper, metoder og procedurer.

Turnusevalueringer tager udgangspunkt i en selvevaluering fra uddannelsesstederne. Et eksternt panel med udenlandsk deltagelse besøger uddannelsesstederne og gennemgår uddannelse og undervisning. Det eksterne panel afgiver en rapport med en række anbefalinger til udvikling af uddannelserne.

Universiteterne kan ifølge universitetsloven selv vælge en evalueringsorganisation, der lever op til internationale retningslinier. Danmarks Evalueringsinstitut kan også ifølge sit lovgrundlag på eget initiativ igangsætte evalueringer af universiteternes uddannelser.

Det fremgår af universitetsloven, at eksterne evalueringer skal ledsages af planer for opfølgning og systematisk opfølgning på evalueringens resultater. Det er vanskeligt at vurdere, i hvilken udstrækning universiteter og ministeriet har fulgt op på de eksterne evalueringer foretaget af Evalueringscenteret og Danmarks Evalueringsinstitut. Samme uddannelse eller gruppe af uddannelser er kun i få tilfælde blevet evalueret to gange siden Evalueringscenterets oprettelse.

Ekstern censur ved eksamener - Censorinstitutionen

Mindst en tredjedel af en universitetsuddannelse skal bedømmes ved eksamener med ekstern censor. De eksterne censorer skal bl.a. påse, at kravene ved uddannelsernes prøver er i overensstemmelse med de formål og krav, som er fastsat i bekendtgørelser mv., og at de studerende får en ensartet og pålidelig bedømmelse ved prøverne. Den danske censorinstitution blev indført allerede i 1871. Censorsystemet findes kun i enkelte andre lande som eksempelvis Storbritannien og Norge, men der ikke helt i den form, som vi kender i Danmark.

Censorinstitutionen ved de videregående uddannelser blev evalueret af Evalueringscenteret i 1998². Evalueringen viste, at praksis for censorernes bidrag til kvalitetssikring og udvikling af uddannelserne ikke er fuldstændig i overensstemmelse med målsætningerne i bekendtgørelsen.

Ifølge bekendtgørelsen skal censorkorpsene blandt andet afgive indberetninger til institutionen og censorkorpsets formandskab efter hver eksamen. Formanden skriver en samlet årsberetning og skal generelt rådgive institutionerne om kvalitet og sammenhæng med arbejdsmarkedet. Censorformandskabet skal mindst hvert andet år afholde møde med censorerne. Formandskaberne skal mindst hvert andet år arrangere et kontaktmøde mellem censorer og institutioner, og institutionerne skal høre formandskaberne i forbindelse med væsentlige ændringer i studieordningen

Evalueringen viser, at en femtedel af censorerne ikke afgiver indberetninger. Kun ca. halvdelen af formændene har afgivet en årsberetning. Kun fire ud af ti korps har afholdt møde. Formændene peger på økonomiske og praktiske problemer som årsagen til manglende møder. Stort set ingen formænd er positive over for møderne. Omkring to tredjedele af korpsene har afholdt mindst et kontaktmøde mellem censorer og institutioner inden for fire år. Kun få studieledere synes møderne fungerer. Tre ud af fire formænd er blevet hørt i forbindelse med uddannelsernes kvalitet og opbygning.

² Evalueringscenteret (1998): "Censorinstitutionen i forandring".

Oversigt over Danmarks Evalueringsinstituts evalueringer

I det følgende præsenteres en skematisk oversigt over overordnede konklusioner i et udvalg af de seneste evalueringer af uddannelser og grupper af beslægtede uddannelser på universiteterne. Herefter opstilles en liste med alle evalueringer foretaget af først Evalueringscenteret (EC) og senere Danmarks Evalueringsinstitut (EVA).

Oversigt over udvalgte evalueringer og deres centrale konklusioner og anbefalinger

Evaluering	Centrale konklusioner og anbefalinger
Journalistuddannelserne, Danmarks Evalueringsinstitut 2004	<ul style="list-style-type: none">• Ophøret af Danmark Journalisthøjskoles eneret til at uddanne journalister i Danmark har været en styrkelse for journalistfaget.• Uddannelserne bør dog i højere grad profilere sig forskelligt.• De akademiske fag skal integreres bedre med de håndværksmæssige fag. Tværfaglig undervisning og forskning ønskes.• Forskningen i dansk journalistik bør styrkes.• Evalueringsgruppens flertal anbefaler, at praktiktiden ikke overstiger 12 måneder. Desuden bør den opdeles i mindre dele.• Uddannelserne bør identificere væsentligste optagelsesprocedurer samt afklare hvilke støttekurser, der er nødvendige.• Uddannelserne bør afklare, hvilket flermedialt niveau, der er nødvendigt at opnå i uddannelserne.• Ejerskab til praktik bør ændres, så uddannelserne kan stille større krav til praktikpladsernes uddannelsesansvar.• Uddannelserne bør etablere formaliserede samarbejdsaftaler, der kan sikre udveksling og koordinering af forsknings- og udviklingsarbejde.
Tysk på universitetet: Evaluering af de humanistiske tyskuddannelser, Danmarks Evalueringsinstitut 2003	<ul style="list-style-type: none">• Motiverede studerende og engagerede undervisere.• Højt fagligt niveau.• Arbejdsmarkedet overordnet i stand til at aftage kandidater.• Det faglige miljø for lille. Samarbejdet mellem universiteter bør udvides.• Behov for større forståelse af arbejdsfunktioner og kompetencebehov på arbejdsmarkedet uden for uddannelsessektoren. Kontakt til dimittender og aftagere bør intensiveres.• Pædagogisk efteruddannelse af undervisere kan styrkes.• Behov for yderligere indsats i forhold til mundtlig sprogfærdighed. Forstærk indsatsen for udlandsophold og lav fælles retningslinjer for meritoverførsel.• Københavns Universitet, Syddansk Universitet og Aarhus Universitet må styrke dimittendernes almene, ikke-tyskfaglige kompetencer. Roskilde Universitetscenter og Aalborg Universitet må omvendt styrke centrale tyskfaglige kompetencer.• Aktiv indsats for systematisering og implementering af kvalitetssikringsarbejdet på uddannelsesniveau. Konkret handlingsplan.

<p>Basisuddannelserne – ved Aalborg Universitet og Roskilde Universitetscenter, Danmarks Evalueringsinstitut 2001</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Behov for at præcisere uddannelsernes målsætning. Især mhp. at styrke sammenhængen mellem basis og overbygning. Teknat. bas. på Aalborg Universitet fremhæves som eksemplarisk på dette punkt. • Udvikling af systematiske procedurer til kvalitetsudvikling. • Behov for at styrke underviserens pædagogiske kompetencer. Især set i forhold til den udbredte projekt- og gruppearbejdsform. • Styrkelse af de individuelle elementer i arbejds- og prøveformer.
<p>De videregående matematik, fysik- og kemiuddannelser, Evalueringscenteret 1998</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kendetegnet ved en stor sagkundskab. • Tilfredsstillende fagligt niveau blandt dimittenderne – også set i internationalt perspektiv. • Dimittendernes jobsituation generelt god. • Behov for opprioritering af uddannelsesindsatsen, set i forhold til forskningsvirksomheden. For at øge kvalitet og kvantitet af dimitterede kandidater. • Behov for ændret image for at øge optag. • Forslag om mindsket pensum for at mindske det forholdsvist store frafald.
<p>Økonomiuddannelserne, Evalueringscenteret 1998</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Høj kvalitet, velkvalificerede kandidater. • Meget lav ledighed. • Forslag om styrket anvendelsesorientering, især på Københavns Universitet og Aarhus Universitet. • Behov for en mere optimal vægtning af forskellige undervisningsmetoder. Gør brug af en bred vifte af forskellige metoder, så de studerende udvikler et bredere spektrum af kompetencer. • Forslag om en bredere vifte af eksamensformer. • Forslag om at en større del af undervisningen varetages af fastansatte for at sikre målet om forskningsbaseret uddannelse. • Stor forskel på underviserens pædagogiske og formidlingsmæssige kompetencer. Forslag om efteruddannelse. • Skærpelse af optagelseskravene mhp. at højne studenteroptagets kvalitet. • Forslag om tiltag for at reducere frafald.
<p>Videregående uddannelser i dansk/nordisk, Evalueringscenteret 1997</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Velfungerede og inde i en positiv udvikling. • Mulighederne for afsætning af kandidater er forbedret de senere år. • Forslag om en klarere profil på overbygningen på Aarhus Universitet, Odense Universitet (nu Syddansk Universitet) og Aalborg Universitet i lighed med den, der findes på Københavns Universitet. • Behov for en styrket vejledningsinstans i forhold til specialet. • Behov for forbedrede kursusevalueringsmetoder, især mht. opfølgningen. • Frafaldet er mindsket de senere år, men der er stadig et betydeligt frafald.

<p>Jurauddannelserne, Evalueringscenteret 1996</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Behov for en strategi for fagets internationalisering. • Velfungerende. Høj gennemførelsesprocent, høj overholdelse af normeret studietid, høj grad af tilfredshed blandt aftagerne. • Velkvalificerede studerende. • Gode tilbud om vejledning. • Det anbefales at værne om og styrke det juridiske særkende, frem for fx at inddrage elementer fra andre discipliner. • Det forslås at vægte undervisernes pædagogiske færdigheder højere. • Forslag om mere projektorienteret undervisning. • Forslag om at forbedre studiemiljøet. • Forslag om at en større del af undervisningen varetages af fastansatte for at sikre målet om forskningsbaseret uddannelse. • Der peges på et problem mht. at tiltrække kvalificeret arbejdskraft til de videnskabelige stillinger.
<p>Den lægevidenskabelige kandidatuddannelse, Evalueringscenteret 1996</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Generelt god uddannelse, der er inde i en positiv udvikling. • Vægtningen og sammenhængen mellem teoretiske og kliniske elementer bør forbedres, mod flere kliniske elementer og mere sammenhæng. • Behov for klarere målsætning og bedre vejledning i forbindelse med klinik. • Forslag om at nedbringe læsebyrden. • Forslag om en større grad af selvstændige opgaver. • Forslag om at inkludere en større grad af studenteraktiverende og problemorienterede elementer i undervisningen. • Forslag om at reducere antallet af eksaminer, og at ændre dem så de retter sig mod en bredere vifte af kompetencer. • Forslag om opprioritering af undervisningsmæssige og kliniske kvalifikationer i forhold til ansættelse. • Behov for bedre koordinering mellem kandidatuddannelsen og den postgraduate uddannelse. • Det nævnes som et positiv element, at der er ved at blive etableret evalueringssystemer på alle tre uddannelsesinstitutioner.

For eventuelle faktuelle spørgsmål: Kontorchef Helle Otte, Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, telefon 33929082.